

Summary
O.V.Naboka

Psychological Aspects of the Organization of Educational-Professional Work of Students

In article psychological aspects of the organization of Educational-professional work as conducting in student's age are investigated. It is determined, that basic elements of Educational-professional work are motivational, activitional, estimated. It is proved, that in modern conditions Educational-professional work should provide not only formation of set of knowledge and skills, and also to develop professionally significant personal qualities.

Key words: Educational-professional work, motivation, interest to a trade, activity the approach.

Дата надходження статті:

„12” квітня 2011 р.

УДК 371.14+371.315.6(045)

Г.І.НАЗАРЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Харків)

Гуманістично-орієнтовані технології навчання дорослих педагогів

Стаття присвячена впровадженню гуманістично-орієнтованих технологій навчання дорослих в умовах гуманізації змісту післядипломної педагогічної освіти та розкриває особливості цього процесу на курсах підвищення кваліфікації педагогів.

Ключові слова: технології, педагогічні технології, гуманістично-орієнтовані технології, гуманістична педагогіка

Постановка проблеми у загальному вигляді... Зміну науково-технократичної парадигми освіти, в тому числі і післядипломної, на гуманістичну можна трактувати як наукову революцію, яка веде до суттєвих зрушень у теорії та практиці. Проблему гуманізації освіти розглядаємо як крок до нової гуманістичної ідеології у суспільстві.

Оскільки у системі суспільних відносин спостерігаються ознаки нестабільності: руйнування попередніх стереотипів, зміна цінностей і пріоритетів особистості та суспільства, які також просліджуються у педагогічній діяльності: невідповідність декларуваних цінностей цілям та завданням педагогічного процесу, змісту, технологіям освіти; перевага технократичного мислення у сучасній педагогічній практиці.

У свою чергу, радикальне поширення та поглиблення *гуманістично-орієнтованих технологій* спричинило розвиток педагогічних теорій, створило фундамент для нової педагогічної практики, активізувало появу нової культури освіти, демократизму та гуманізму, проголосило пріоритетним гуманістичні цінності та відносини між учасниками педагогічного процесу.

Гуманізація освіти залишається кардинальним завданням, від рішення якого в значній мірі залежить майбутнє України [8].

Незважаючи на те, що в освіті гуманістичні тенденції мають довгу історію, але суспільство, у якому вони можуть бути реалізовані практично – справа майбутнього [8]. Та все ж таки, зміна століть неминує веде до перебудови суспільства: на зміну технологічному типу приходять гуманістичне.

Модернізація системи післядипломної педагогічної освіти, відповідно до викликів XXI століття та вимог української державності, не позбавлена суперечностей та труднощів, але головним при цьому, є тенденція її розвитку на засадах *гуманістичної педагогіки*. Проблема повернення освітньому процесу гуманістичних ідеалів, перетворення традиційної моделі післядипломної освіти педагогів на гуманістичну, вимагає оновлення змісту освіти на принципі гуманізму.

Формулювання цілей статті... Мета статті – розкрити особливості побудови навчання педагогічних працівників на засадах гуманістично-орієнтованих технологій в умовах оновлення змісту післядипломної педагогічної освіти, відповідно до сучасних вимог.

Виклад основного матеріалу... У сучасних психолого-педагогічних джерелах існує незначний вітчизняний та зарубіжний досвід дослідження проблеми використання різних педагогічних технологій у процесі навчання педагогів в умовах гуманізації змісту післядипломної педагогічної освіти.

Результати практичного вивчення запитів учителів з означеної проблеми свідчать, що пріоритетною метою навчання для багатьох педагогів-практиків (49,8%) є ознайомлення, перш за все, з технологіями, які відповідають гуманістичній парадигмі освіти. Подальший розвиток гуманістичного інноваційного освітнього простору вони пов'язують з реалізацією нових педагогічних технологій гуманістичного напрямку особистісно орієнтованої спрямованості.

У ході наукового пошуку виявлено, що навчально-методичні матеріали, авторські програми, які розробляють педагоги-практики і подають на науково-практичні конференції, педагогічну атестацію,

конкурс „Учитель року”, свідчать, по-перше, про їх інтенсивний потік та недостатню наукову обґрунтованість; по-друге, недооцінку вчителем значущості та обмежену їх готовність щодо інноваційної діяльності, як перехід від авторитарної моделі до гуманістичної, шляхом упровадження гуманістично-орієнтованих технологій у навчально-виховний процес.

На нашу думку, озброєння фахівців у процесі післядипломного навчання ідеями гуманістичної педагогіки через упровадження гуманістично-орієнтованих технологій, яких їм не вистачає для професійного саморозвитку та самореалізації, дозволить ефективно застосувати ці технології у навчально-виховному процесі, значно активізує пошук засобів гуманізації навчання й виховання учнів та шляхів реалізації гуманістичних ідей у професійній діяльності та виховній практиці.

Виникає потреба в теоретичному обґрунтуванні змісту післядипломного навчання, яке відобразило сучасний рівень розвитку андрагогіки, і створення на цій основі дидактичної системи підготовки вчителів до конструювання власних гуманістично-орієнтованих освітніх технологій.

Крім того, інтенсивний розвиток освітніх процесів, велика кількість педагогічних інновацій, авторських шкіл, індивідуальних педагогічних технологій, постійно потребують від сучасного вчителя орієнтації, узагальнення та систематизації швидкого потоку інформації.

Одним із шляхів виходу з цієї ситуації стало застосування технологічного підходу, введення поняття „технологія” в освіту та педагогічні процеси.

Технологічний підхід у навчанні досліджували багато вітчизняних та російських учених. Поняття „педагогічна технологія” набуло свого розвитку завдяки працям: В.Беспалька, М.Кларіна, В.Бухвалова, М.Сибірської, Б.Горячова, В.Гузеевої, А.Кузьмінського, В.Маслова, В.Монахова, Г.Селевка, В.Євдокімова, О.Падалки, І.Прокопенка, Н.Протасової, В.Паламарчука, І.Подласого, Т.Назарової, О.Пехоти, О.Пометуна, В.Пуцова, О.Чернишова та ін.

Сьогодні поняття „педагогічна технологія” міцно ввійшло у педагогічну науку. Як професійна категорія, привернула увагу вітчизняних та зарубіжних дослідників на початку 60-х років минулого століття, а почала вживатися ще з 20-х років ХХ століття.

Сучасний стан дослідження сутності поняття „педагогічна технологія” свідчить про невпорядкованість і різноманітність трактувань понять „освітня технологія”, „педагогічна технологія”, „технологія навчання” (Б.С.Гершунський), що у педагогічній науці до часу не має єдиного його трактування, існує близько 300 його визначень, а саме – це:

- *сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; які є організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу (Б.Лихачов);*
- *змістовна техніка реалізації навчального процесу (В.Беспалько);*
- *опис процесу досягнення планованих результатів навчання (І. Волков).*
- *мистецтво, майстерність, уміння, сукупність методів обробки, зміни стану (В.Шепель);*
- *модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя (В.Ченцов);*
- *системний метод створення, застосування й визначення всього процесу викладання та засвоєння знань із обліком технічних і людських ресурсів таї їхньої взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти (ЮНЕСКО);*
- *системна сукупність та порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей (М.Кларін);*
- *новий тип засобів навчання (С.Смирнов);*
- *процес комунікації (спосіб, модель, техніка виконання навчальних завдань), оснований на певному алгоритмі, програмі, системі взаємодії учасників педагогічному процесу (В.Беспалько, І.Зязюн, В.Сластьонін, В.Монахов);*
- *галузь знань, що включає методи, засоби навчання і теорію їх використання для досягнення цілей навчання (Т.Назарова);*
- *наука про розвиток, освіту, навчання і виховання на основі позитивних загальнолюдських якостей та досягнень педагогічної думки, а також основ інформатики (О.Падалка, А.Нісімчук, І.Смолюк, О.Шпак.);*
- *змістовне узагальнення, що вбирає в себе зміст різних виражень з різних джерел (Г.Селевко);*
- *сукупність прийомів і засобів, спрямованих на чітку та ефективну організацію навчальних занять, що нагадує виробничу технологію; уміння оперувати навчальним і лабораторним обладнанням, використовувати наочні посібники; методи, прийоми, засоби навчання (В.Паламарчук, В.Шепель);*
- *процесуальна частина дидактичної системи (М.Чошанов);*
- *принципи та моделі навчання (В.Гузеев);*
- *спеціальна організація змісту навчання і добір до нього творчих завдань (В.Бухвалов);*
- *педагогічна техніка (І.Зязюн, А. Гін, М.Красовицький);*

- алгоритмізація спільної діяльності учасників навчально-виховного процесу (М.Кларін);
- алгоритм процесу досягнення запланованих результатів (І.Волков);
- проектування процесу формування особистості (В.Беспалько, В.Питюков);
- підхід до опису педагогічного процесу (В.Юдін).

У словнику з педагогіки *технологія* розглядається як сукупність прийомів, які застосовуються у будь-якій справі, майстерності, мистецтві, тоді як *технологія навчання* – це складена процесуальна частина дидактичної системи [4].

У системі післядипломного навчання педагогічна технологія є змістовним узагальненням трьох взаємозалежних *констант*: наукової (теоретичне обґрунтування педагогічної технології на рівні цінності цілей, змісту, методики); *процесуально-описової* (представлення персонального бачення алгоритму реалізації поставлених цілей, змісту, методів і засобів, результатів навчання); *процесуально-діючої* (розробка інструментарію педагогічних засобів) (М.Поташник).

Таким чином, педагогічна технологія функціонує і як наука, що досліджує найбільш раціональні шляхи навчання, і як система способів, принципів, застосовуваних у навчанні, і як реальний процес навчання.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що *педагогічна технологія* – явище багатоаспектне та багатомірне. У нашому розумінні це поняття є змістовним узагальненням, що вбирає в себе зміст усіх визначень різних авторів (джерел).

У теорії й практиці роботи закладів післядипломної освіти на сьогодні існує безліч варіантів організації процесу навчання педагогів на гуманістичних засадах. Оскільки кожен викладач привносить у педагогічний процес щось своє, індивідуальне, а тому, йому може бути притаманна певна технологія, зорієнтована не тільки на викладача, а й на конкретну особистість педагога.

Однією з найголовніших ознак, за якою розрізняються педагогічні технології, є міра їх орієнтації на особистість як суб'єкта педагогічної взаємодії [8].

Оскільки, метою гуманістично-спрямованої сучасної освіти є розвиток людини, її особистісних якостей, нині актуальним є створення нових освітніх технологій, які мають сприяти загальному розвитку особистості, формуванню її світоглядної культури, індивідуального досвіду, творчості.

Таким чином, в умовах гуманізації змісту післядипломної педагогічної освіти створення викладачем-андрагогом нових гуманістично-орієнтованих технологій та їх впровадження у процес навчання дорослих педагогів, сприятимуть формуванню у них гуманістичної свідомості, загальному особистісному зростанню, розкриттю професійного досвіду, творчості тощо.

Крім того, актуалізація гуманістичних ідей та впровадження гуманістично-орієнтованих педагогічних технологій є однією із найбільш значущих проблем у системі післядипломного навчання педагогів, оскільки готує вчителя нового типу, гуманіста, який є носієм даної педагогічної орієнтації, готовий прийняти й та реалізувати ідеї гуманізму на практиці.

Педагогічна технологія передбачає раціональне поєднання способів, методів, засобів, які, за конкретно визначених умов, якісно покращують результати навчання дорослих.

Організації навчання педагогічних працівників на нових, гуманістичних теоретико-методологічних засадах вимагає: побудови варіативного змісту навчання, оновлення організаційних форм відповідно до запитів та досвіду дорослих педагогів, пошуку активних методів, діалогізації взаємодії з дорослою аудиторією, впровадження гуманістично-орієнтованих технологій.

У зв'язку з цим, зміст післядипломного навчання стає більш гнучким, відкритим, варіативним, зорієнтованим на особистість педагога, що відповідає тенденціям гуманізації сучасної освіти взагалі.

Технології, які базуються на гуманістичних принципах педагогічної науки, є гуманно орієнтованими, тобто, зорієнтовані на цінність дорослого учня та враховують особистісно ціннісні характеристики викладача.

До сучасних гуманістично-орієнтованих технологій в умовах оновлення змісту післядипломної педагогічної освіти, відносимо: гуманно-особистісні технології (Ш.Амонашвілі, В.Сухомлинський), технологію педагогіки підтримки (О.Газман), технологію „створення ситуації успіху” (А.Белкін), технологію створення позитивного психологічного клімату (Л.Карамушка), інтерактивну технологію, технологію дискусії (О.Пометун), сучасні інформаційні технології (С.Монахов), технологію навчання дорослих (андрагогіку) (С.Змейов, Н.Протасова), групові (колективні) технології (В.Дяченко), ігрові технології навчання (Й.Гензерг), технології індивідуалізації навчання (І.Унт), адаптивну систему навчання (Г.Єльнікова), навчання на основі індивідуально-орієнтованого навчального плану (В.Шадрікова).

Ш.О.Амонашвілі запевняє, що саме гуманно-особистісні технології сприяють становленню та розвитку кожної особистості, оскільки характеризуються своїм гуманістичним змістом, психотерапевтичною спрямованістю на допомогу, підтримку [1].

Принципами гуманістично-орієнтованих технологій є узгодження двох рівнонаправлених джерел знань: навчання і учіння, природовідповідність, опора на суб'єктний досвід педагога, врахування рівня його професійної компетентності, інтересів, потреб, цілей, свобода особистості тощо.

Відповідно до сучасних вимог щодо гуманізації процесу навчання вчителів потребують активних та інтерактивних технологій, нових особистісно-орієнтованих методик викладання дисциплін, переходу на кредитно-модульну форму навчання, запровадження інтегративних курсів, поліваріантних навчальних програм, авторських спецкурсів, тренінгових занять тощо.

Упровадження гуманістично-орієнтованих технологій навчання дорослих педагогів в умовах гуманізації змісту післядипломної освіти ставить у центр уваги унікальну творчу особистість, яка прагне максимально реалізувати свій потенціал, можливості, професійно зростати за наявності позитивних умов.

Крім того, педагогічні технології побудовані на принципах гуманізації й демократизації педагогічної взаємодії викладача з дорослою аудиторією – це технології з орієнтацією на пріоритет особистісних відносин, індивідуального підходу, забезпечення комфортного безконфліктного середовища, створення ефективних умов для саморозвитку та самореалізації кожного педагога [3].

Упровадження гуманістично-орієнтованої технології на курсах підвищення кваліфікації може стати моделлю діяльності викладача-андрагога за умови реалізації *принципів гуманістичної освіти*:

- *свобода – як можливість для педагога реалізувати свій внутрішній потенціал відповідно до саморозвитку;*

- *суб'єктивність – право на помилку, власну точку зору;*

- *відмова від усіх форм маніпуляції дорослого учня, авторитарні методи, різні види педагогічного впливу;*

- *опір на особистісний досвід педагогів – розвиток досвіду як засобу особистісного зростання;*

- *проектування особистісних цілей та власної освітньої траєкторії розвитку у ході навчальної діяльності.*

Зауважимо, що оновлення змісту освіти взагалі та післядипломного навчання на принципі гуманізму, потребує розробки та реалізації гуманістично-орієнтованих технологій навчання дорослих, повернення до гуманістичних ідеалів, перетворення традиційної авторитарної моделі на гуманістичну.

З цієї точки зору, процес післядипломного навчання дорослих педагогів розглядаємо не тільки як оновлення програм, введення нових курсів та спецкурсів на гуманістичних засадах, а насамперед, перехід до гуманістичної взаємодії викладача з учителем-практиком, за якої найповніше розкриваються його гуманістична свідомість та орієнтири. Водночас, гуманістична спрямованість педагогічних технологій передбачає визнання цінності авторських освітніх проектів, програм, технологій та інших методичних розробок педагогів з досвіду роботи, які мають позитивні результати.

Висновки... Гуманізація післядипломної педагогічної освіти, як головний напрям її розвитку у ХХІ столітті, активізувала проблему впровадження, створення й реалізації гуманістично-орієнтованих технологій навчання дорослих педагогів в умовах гуманізації змісту післядипломного навчання.

В основі гуманістичної моделі навчання дорослих педагогів у системі післядипломної освіти є, перш за все, гуманістично-орієнтовані педагогічні технології. Педагогічні технології, які впроваджує викладач, застосовуючи гуманістичну модель, направлені на гуманізацію освітнього простору, створення ефективних умов для самовизначення, самореалізації, саморозвитку кожного педагога; забезпечення позитивного психоемоційного клімату під час навчання та довіри між викладачем та слухачем; передбачають діалогічні та активні методи взаємодії, методи педагогіки підтримки; створюють ситуації успіху; стимулюють професійне зростання та самоосвіту фахівців.

Подальші дослідження передбачаються провести щодо обґрунтування та реалізації інноваційних підходів гуманізації змісту післядипломного навчання педагогічних працівників на засадах гуманістичної педагогіки.

Список використаних джерел та літератури:

1. Амонашвили Ш. А. Педагогические основы педагогики сотрудничества / Ш. А. Амонашвили. – К. : Освіта, 1991. – С. 130.
2. Бердеханова В. П. Технологии в гуманистической парадигме образования / В. П. Бердеханова // Школьные технологии : научно-практический журнал. – 2008. – № 6. – С. 20–25.
3. Виноградова А. А. Об образовательных технологиях в системе повышения квалификации работников образования / Виноградова А. А., Гузеев В. В. // Методист. – 2002. – № 1. – С. 36–38.
4. Коджаспирова Г. М. Словарь по педагогике / Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. – М. : ИКЦ „Март” ; Ростов н / Д : Издательский центр „Март”, 2005. – 448 с.
5. Назаренко Г. І. Гуманізація навчального процесу на курсах підвищення кваліфікації вчителів / Ганна Іванівна Назаренко // Теорія та методика навчання та виховання : зб. наук. праць / за ред. А. В. Троцько. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2009. – Вип. 23. – С. 97–107.

6. Назарова Т. С. Педагогические технологии: новый этап эволюции? / Т. С. Назарова // Педагогика, 1997. – С.26.
7. Пехота О. М. Особистісно орієнтовані технології: історія, теорія, організаційні вимоги / О. М. Пехота // Педагогічні технології неперервної освіти : [моногр.] / за ред. С. О. Сисоєвої. – К. : ВПОЛ, 2001. – С. 54–76.
8. Селевко Г. К. Традиционная педагогическая технология и ее гуманистическая модернизация / Г. К. Селевко – М. : НИИ школьных технологий, 2005. – 144 с.
9. Якиманская И. С. Технологии личностно-ориентированного обучения в современной школе / И. С. Якиманская. – М. : Сентябрь, 2000. – 176 с.

Аннотація

А.И.Назаренко

Гуманистически-ориентированные технологии обучения взрослых педагогов

Статья посвящена внедрению гуманистически-ориентированных технологий обучения взрослых в условиях гуманизации содержания последипломного педагогического образования и раскрывает особенности этого процесса на курсах повышения квалификации педагогов.

Ключевые слова: технологии, педагогические технологии, гуманистически-ориентированные технологии, гуманистическая педагогика

Summary

G.I.Nazarenko

Humanistic-Oriented Technologies of Teaching Adult Pedagogues

The article is devoted to the introduction of humanistic-oriented technology of adult education in humanizing the content of postgraduate teacher education and describes the peculiarities of this process on the training courses of teachers.

Keywords: technology, educational technology, humanistic-oriented technology, humanistic pedagogy.

Дата надходження статті:

„24” січня 2011 р.

УДК 317.15+37.032+374.008.2(045)

І.А.НАУМЧУК,
здобувач
(м.Київ)

Проблеми розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти

Розглядаються проблеми розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти. Акцентується увага на необхідності цілеспрямованої системної роботи з даної проблеми інститутів післядипломної педагогічної освіти та районних/міських методичних кабінетів.

Ключові слова: керівник позашкільного навчального закладу, професійна культура керівника, професійна майстерність, професійна компетентність, професіоналізм, система післядипломної педагогічної освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Суспільно-політичні та соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, суттєво впливають на діючу систему освіти. До того ж формується нова ідеологія та практика життєдіяльності сучасного позашкільного закладу як соціально-педагогічної системи, результатом якої є забезпечення якості позашкільної освіти на підставі збереження її фундаментальності та відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства й держави. Позашкільна освіта як одна із складових частин системи безперервної освіти, спрямована на розвиток здібностей, обдарувань дітей, задоволення їхніх інтересів, потреб у професійному самовизначенні, відкриває великі можливості для творчої самореалізації особистості.

Глобальні зміни у системі позашкільної освіти України на сучасному етапі вимагають нових підходів до управління позашкільними навчальними закладами освіти, а отже, потребують високої професійної компетентності всіх учасників навчально-виховного процесу, а особливо – їх керівників.

Управління є тією рушійною силою, яка націлена на активізацію людини через створення оптимальних умов для прояву та розвитку її творчого потенціалу. Тому керівнику позашкільного закладу освіти слід орієнтуватися в різноманітності сучасних управлінських ідей, вивчати й успішно застосовувати досягнення науки та перспективного педагогічного досвіду, організовувати творчу діяльність усіх учасників навчально-виховного процесу. У цьому контексті важливим фактором постає професійна культура керівника, оскільки позашкільна практика свідчить про недостатню підготовленість керівників позашкільних закладів освіти до управлінської діяльності, про недостатній рівень їх професійної культури.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У науковій літературі знаходимо різні підходи до визначення тих чи інших аспектів культури. Одні з них